

HUQUQNI MUHOFAZA QILISH AKADEMIYASI MAGISTRATURASI

Rashidov Sunnat Zoyid o'g'li
Kiberxavfsizlikni ta'minlash
sohasida xalqaro hamkorlik

Raqamli asrda kiberxavfsizlik tobora muhim masalaga aylanib bormoqda, chunki tashkilotlar va jismoniy shaxslar kiberhujumlar hamda ma'lumotlar buzilishi tahdidiga duch kelishmoqda. Ushbu tahdidlarni samarali bartaraf etish uchun kiberxavfsizlik sohasida xalqaro hamkorlik hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ldi. Mazkur jarayonda kiberxavfsizlik sohasidagi xalqaro hamkorlikning turli jihatlarini, jumladan, axborot almashish, xavfsizlikni mustahkamlash siyosatini muvofiqlashtirishni ko'rib chiqadi. Ushbu hamkorlik sa'y-harakatlarining samaradorligi, shuningdek, kiberxavfsizlik bo'yicha global hamkorlikka erishishda mavjud qiyinchiliklar va cheklovlar tahlil qilinadi.

Kiberxavfsizlik sohasida xalqaro hamkorlikning asosiy shakllaridan biri axborot almashishdir. Bu umumiy kiberxavfsizlik himoyasini yaxshilash maqsadida mamlakatlar, tashkilotlar va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasida tahdidlar bo'yicha ma'lumotlar, ilg'or tajribalar va boshqa tegishli ma'lumotlarni almashishni o'z ichiga oladi. Axborot almashish yangi tahdidlar, zaifliklar va hujum shakllarini aniqlashga yordam beradi, bu esa tashkilotlarga o'zlarini kiberhujumlardan yaxshiroq himoya qilish imkonini beradi.

Kiberxavfsizlik sohasida axborot almashishni osonlashtirish uchun bir qancha tashabbuslar tashkil etilgan. Misol uchun, Amerika Qo'shma Shtatlari hukumati davlat idoralari va xususiy sektor tashkilotlariga tahdidlar haqida ma'lumot almashish va kiberxavfsizlik masalalarida hamkorlik qilish imkonini beruvchi raqamli ma'lumotlarni almashish va hamkorlik dasturini (CISCP) ishlab chiqdi. Xuddi shunday, Yevropa Ittifoqining Kiberxavfsizlik agentligi (ENISA) Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlar uchun kiberxavfsizlik bo'yicha ma'lumotlar va ilg'or tajribalarni almashish uchun platformani taqdim etadi.¹

Kiberxavfsizlik sohasida xalqaro hamkorlikning yana bir muhim shakli salohiyatni oshirishdir. Bu mamlakatlar va tashkilotlarga kiberxavfsizlik imkoniyatlarini yaxshilash uchun texnik yordam, treninglar va resurslarni taqdim etishni o'z ichiga oladi. Imkoniyatlarni oshirish tashabbuslari mamlakatlarga kiberxavfsizlik infratuzilmasini rivojlantirish, texnik ko'nikmalarni shakllantirish va kibertahdidlarga javob berish qobiliyatini kuchaytirishga yordam beradi.

¹ Andrasko, J. (2018). Identification and Authentication of Persons in Cyberspace in Selected States. *International and Comparative Law Review*, 18 (1), 199-216. DOI:<https://doi.org/10.2478/iclr-2018-0032>.

Potensialni oshirish tashabbusiga misollardan biri hukumatlar, xalqaro tashkilotlar va boshqa manfaatdor tomonlarni kiberxavfsizlik salohiyatini oshirish bo'yicha bilim va tajriba almashish uchun birlashtiradigan Global Kiber Ekspertiza Forumi (GFCE). GFCE mamlakatlarga milliy kiberxavfsizlik strategiyalarini ishlab chiqish, texnik imkoniyatlarni yaratish va kiberxavfsizlikni boshqarish tuzilmalarini mustahkamlashda yordam berishni maqsad qilgan.

Axborot almashish va salohiyatni oshirishdan tashqari, siyosatni muvofiqlashtirish kiberxavfsizlik sohasida xalqaro hamkorlikning yana bir asosiy shakli hisoblanadi. Siyosatni muvofiqlashtirish milliy va xalqaro siyosat, qoidalar va qonunlarni uyg'un va samarali kiberxavfsizlik tizimini yaratish uchun moslashtirishni o'z ichiga oladi. Siyosatlarni muvofiqlashtirish orqali mamlakatlar umumiy standartlarni o'rnatish, ilg'or tajribalarni almashish va kibertahdidlarga javob choralarini muvofiqlashtirish uchun birgalikda ishlashi mumkin.

Kiberxavfsizlik sohasidagi siyosatni muvofiqlashtirishning bir misoli kiberjinoyatchilikka qarshi kurash bo'yicha milliy qonunlarni uyg'unlashtirish va kiberjinoyatlarga qarshi kurashda xalqaro hamkorlikni yaxshilashga qaratilgan xalqaro shartnoma bo'lgan "Kiberjinoyat to'g'risida"gi Budapesht konvensiyasidir. Budapesht konvensiyasi 60 dan ortiq davlatlar tomonidan imzolangan va mamlakatlar uchun kiberjinoyatlarni tergov qilish va ta'qib qilish bo'yicha hamkorlik qilish uchun asos yaratadi.²

Umuman olganda, kiberxavfsizlik sohasida xalqaro hamkorlik raqamli landshaftda rivojlanayotgan tahdidlarni bartaraf etish uchun muhim ahamiyatga ega. Ma'lumot almashish, xavfsizlikni ta'minlash orqali mamlakatlar kiberxavfsizlik himoyasini yaxshilash va kiberhujumlardan yaxshiroq himoya qilish uchun birgalikda ishlashi mumkin. Biroq, kiberxavfsizlik sohasida samarali xalqaro hamkorlikka erishish uchun bir qancha qiyinchiliklar va cheklovlar mavjud.

Kiberxavfsizlik bo'yicha xalqaro hamkorlikning asosiy muammolaridan biri bu mamlakatlar o'rtasidagi ishonchning yo'qligidir. Mamlakatlar josuslik, ma'lumotlar maxfiyligi yoki milliy xavfsizlik bilan bog'liq xavotirlar tufayli nozik ma'lumotlarni almashish yoki kiberxavfsizlik masalalari bo'yicha hamkorlik qilishda ikkilanishlari mumkin. Mamlakatlar o'rtasida ishonchni mustahkamlash va xavfsiz ma'lumot almashish mexanizmlarini yaratish uchun muhim qonun normalarini ishlab chiqish va uni amalda qo'llash lozim. Yana bir muammo mamlakatlar o'rtasida mavjud bo'lgan turli xil huquqiy va me'yoriy bazalar. Mamlakatlar kiberxavfsizlikni tartibga soluvchi turli qonun va qoidalarga ega bo'lishi mumkin, bu esa kibertahdidlarga qarshi javob choralarini muvofiqlashtirishni qiyinlashtirishi mumkin. Ushbu muammoni hal qilish

² Chia C.W, (2018), *Sketching the Margins of a Borderless World: Examining the Relevance of Territoriality for Internet Jurisdiction* Singapore Academy of Law Journal 30, 834.

uchun huquqiy bazalarni uyg'unlashtirish va transchegaraviy hamkorlikni rivojlantirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, xalqaro kiberxavfsizlik sohasida xalqaro hamkorlikni rivojlantirish va faollashtirish raqamli asrda kibertahdidlar keltirib chiqaradigan murakkab muammolarni hal qilishda muhim ahamiyatga ega. Mamlakatlar, xalqaro tashkilotlar va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlik axborot almashish, xavfsizlikni ta'minlash siyosatini muvofiqlashtirish va kiberhujumlarga samarali javob berish uchun muhim vazifadir. Xalqaro hamkorlikni kengaytirishning istiqbolli yo'nalishlari qatoriga axborot almashish uchun rasmiy asoslarni yaratish, davlatlar o'rtasida ishonchni mustahkamlash, qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazalarni uyg'unlashtirish, texnik imkoniyatlarni oshirish, barcha manfaatdor tomonlar o'rtasida hamkorlik va bilim almashish madaniyatini rivojlantirish kiradi. Strategik sheriklik va hamkorlik tashabbuslari orqali birgalikda ishlash orqali mamlakatlar kiberbardoshliligini kuchaytirishi va global farovonlik va barqarorlik uchun yanada xavfsizroq raqamli muhitni yaratishi mumkin.